

ELS ORÍGENS DEL MÓN CONTEMPORANI

EL SEGLE XIX: un segle de revolucions

El segle XIX: època d'intenses transformacions econòmiques, polítiques, socials i culturals. Ruptura definitiva amb l'Antic Règim.

PRINCIPALS CANVIS:

CANVIS POLÍTICS: L'ESTAT LIBERAL, liberalisme polític (segle XX: democràtic), bases de la nova organització estatal. Aparició del NACIONALISME.

CANVIS ECONÒMICS I SOCIALS: industrialització, la revolució industrial, liberalisme econòmic, societat capitalista o de classes,...

La consolidació del liberalisme o dels Estats liberals a Europa es va fer de forma gradual al llarg del segle XIX (enfrentament absolutistes –Antic Règim- i liberals).

- GUERRA DE LA INDEPENDÈNCIA AMERICANA (1775-1782)
- REVOLUCIÓ FRANCESA (1789-1799/1815)
- REVOLUCIONÀRIES LIBERALS (1820, 1830 i 1848)

EL NACIONALISME

Ideologia política que neix al segle XIX. Defensa l'existència de nacions que tenen el dret de formar estats propis i independents.

2024. 60.000 persones participen en la manifestació de Barcelona.

2025. Més d'un milió i mig de persones

Exemples: nacionalisme català, basc, gallec, escocès...

COMPLEXITAT DEFINICIÓ CONCEPTE NACIÓ:

Nació: Comunitat d'individus units per un passat comú i per uns lligams econòmics i, bàsicament, culturals (llengua, tradicions, costums, folklore, ...) que els donen una identitat particular.

La nació, però, neix d'una voluntat col·lectiva. La nació és el resultat d'una presa de CONSCIÈNCIA COL·LECTIVA

L'objectiu (el sentit) del sentiment nacionalista no és sempre el mateix:

- per a la major part de les nacions sense Estat, el nacionalisme apareix com una ideologia d'alliberament enfront d'un Estat opressor que no reconeix l'especificitat nacional.

- per a les nacions que disposen d'estat, el sentiment nacional es pot convertir en la base d'una política expansiva i d'agressió (va provocar els grans conflictes del segle XX.)

INFLUÈNCIA DEL NACIONALISME I LIBERALISME

INDEPENDÈNCIA DE LES COLÒNIES AMERICANES (1810-1825)

- L'Imperi Espanyol va desmembrar-se en menys d'un quart de segle
- Al llarg del primer terç del segle XIX, les colònies espanyoles i portugueses van emancipar-se creant nombrosos Estats independents.
- Només restarien sota domini espanyol Cuba i Puerto Rico.
- Independència de Cuba: 1898

Unificacions nacionals d'Itàlia i d'Alemanya

Eren dues nacions dividides en diversos estats que aspiraven a convertir-se en un sol Estat.

- Unitat italiana: 1859-1871
- Unitat alemanya: 1864-1871

CONFEDERACIÓ

Associació d'estats sobirans o de comunitats creada per mitjà d'un tractat per l'assoliment d'alguns fins o propòsits comuns predeterminats.

Corona d'Aragó (1137-1714)

Suïssa/Confederació Suïssa

MODELS DE PAÏSOS QUE DEFENSEN LA DESCENTRALITZACIÓ

FEDERALISME

Doctrina de pensament polític que defensa un sistema de pactes entre pobles, nacions o Estats per formar una unitat política més àmplia, la qual ha d'integrar les particularitats dels grups humans que pacten la seva federació.

Ex: Estats Units, Alemanya, Bèlgica..

Mapa Espanya. PRIMERA REPÚBLICA ESPANYOLA.

11 de febrer 1873 fins 29 de desembre 1874.

AUTONOMISME

Doctrina que defensa els principis autonòmics. Dins l'estructura constitucional d'un estat, alguns territoris tenen facultats per a donar-se lleis pròpies.

Constitució 1978

CANVIS ECONÒMICS I SOCIALS: INDUSTRIALITZACIÓ

CANVIS ECONÒMICS:

La industrialització (fàbriques, creixement econòmic, sistema capitalista, liberalisme econòmic,...)

CANVIS SOCIALS: SOCIETAT DE CLASSES

- Burgesia com a classe dirigent.
- Explotació de la classe treballadora va dur a la presa de consciència de classe dels obrers. Aparició dels SINDICATS i les TEORIES SOCIALISTES.

Quadre del pintor Giuseppe Pellizza, El quart estat.

KARL MARX (1818-1883)

MOVIMENT OBRER

Conjunt d'iniciatives dels obrers (vagues, creació de sindicats...) amb la finalitat de millorar les condicions laborals (sous, condicions de treball i durada de la jornada laboral). També van perseguir objectius polítics.

Identificació entre moviment obrer-teories socialistes. Aparició de teories contràries a la industrialització, capitalisme, a favor de la igualtat, la solidaritat... Són les teories o doctrines socials o socialistes. SOCIALISME, COMUNISME, ANARQUISME. (suprimir la PROPIETAT PRIVADA)

CONQUESTES LABORALS

- La conquesta obrera de les 8 hores, abril de 1919 a Espanya. Era una demanda històrica des de principis del segle XIX
- Lema "8 hores de treball, 8 hores de descans i 8 hores d'esbarjo".
- Pràctica de la negociació col·lectiva entre sindicats i patronal aparició de les primeres legislacions laborals.

MARXISME o COMUNISME

- Karl Marx (1818-1883) i Friedrich Engels
- Denuncia de l'explotació de la classe obrera per part de la burgesia i defensar la necessitat de REVOLUCIÓ OBRERA per destruir el capitalisme.
- Per mitjà de la REVOLUCIÓ, el proletariat aconseguiria el poder polític (dictadura del proletariat) i crearia un Estat obrer que socialitzaria la propietat, que passaria a mans de l'Estat.
- El final de la propietat privada comportaria la progressiva desaparició de les classes socials i de l'Estat.
- Creació partits polítics obrers i sindicats

Finals XIX: Divisió del Marxisme

Revisionistes o SOCIALISTES

Fer reformes socials en el marc del capitalisme i la democràcia parlamentària. El triomf de la causa obrera sense la revolució social.

Socialdemocràcia (socialistes)

COMUNISTES

Defensors de la revolució i de la fidelitat als principis marxistes (marxisme pur, Lenin,..).

El PSOE: 1879, partit polític actual més antic d'Espanya. 1921. Fundació PCE, escissió del PSOE

ANARQUISME o PENSAMENT LLIBERTARI

(etimològicament "absència d'autoritat i poder").

Els anarquistes van proposar un model alternatiu de societat sense classes, ni autoritat, ni jerarquies. SOCIETAT LLIBERTÀRIA.

- supressió de la propietat privada dels mitjans de producció i la defensa de la propietat col·lectiva. Els mitjans de producció han de ser propietat de tota la comunitat o de cooperatives d'obers.
- S'oposen als partits polítics (fins i tot obrers), propugnen l'abstenció a les eleccions i es declaren apolítics.
- Defensa de l'espontaneïtat de les masses, de l'individualisme i de l'acció directa.

SEGONA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL

NOVES FONTS D'ENERGIA I NOVES INDÚSTRIES

Finals segle XIX: nova fase industrial, Segona Revolució Industrial.

Noves fonts d'energia van desbancar el carbó:

- **L'ELECTRICITAT**, que es va aplicar a la indústria, els transports, les comunicacions, la il·luminació i l'oci.
- **EL PETROLI**, que va revolucionar els transports: van sorgir l'automòbil i l'aviació, i es va aplicar a la navegació. El petroli es va començar a extreure als Estats Units a mitjan segle XIX.
- A la indústria, la **METAL·LÚRGIA** va adquirir un gran impuls a causa de la producció de nous metalls.
- La **INDÚSTRIA QUÍMICA** va aconseguir un desenvolupament important a Alemanya

NOVA ORGANITZACIÓ INDUSTRIAL

- canvis en l'organització de la producció, i es va desenvolupar la producció en sèrie, treball en cadena (taylorisme), que tindria el seu màxim exponent en la fàbrica d'automòbils Ford.
- La producció es va orientar cap a la fabricació en sèrie com la millor manera d'augmentar la productivitat, disminuir el temps emprat i reduir costos
- Aquest sistema de producció va néixer als Estats Units, i la fàbrica d'automòbils Ford va ser una de les primeres a implantar-lo.

CONCENTRACIÓ INDUSTRIAL

- Es va impulsar la concentració industrial, el principal objectiu de la qual era restringir la competència.
- Les elevades inversions de capital que necessitaven les innovacions tecnològiques van estimular la concentració industrial i les empreses es van fer cada vegada més grans.

- Els seus exemples van ser el càrtel, el trust, el hòlding i el monopoli.

ENTENDRE L'IMPERIALISME (1870-1914)

EXPANSIÓ TERRITORIAL: IMPERIALISME (1870-1914)

Darrer terç del segle XIX: expansió territorial de les potències europees.

El nou colonialisme rep el nom d'IMPERIALISME (finals segle XIX-principis del XX) i constitueix l'ORIGEN DE LES GRANS DESIGUALTATS que pateix bona part del món actual.

El desenvolupament de la segona revolució industrial va originar un gran creixement econòmic i demogràfic en la major part dels estats europeus, i també als Estats Units i el Japó.

Entre 1870 i 1914 les potències industrials van iniciar una cursa frenètica per a conquerir territoris els quals van dominar políticament i van explotar econòmicament. És l'era de l'imperialisme.

L'imperialisme va significar el repartiment d'Àfrica i de bona part d'Àsia i Oceania entre les grans potències europees, encapçalades per la Gran Bretanya i França.

CAUSES DE L'IMPERIALISME

CAUSES ECONÒMIQUES:

- recerca de matèries primeres i nous mercats
- imperialisme financer: Recerca de nous territoris per invertir-hi els excedents de capital.

CAUSES POLÍTIQUES

- Política de prestigi.
- Interès estratègic: les colònies ajudaven a garantir el trànsit marítim

CAUSES IDEOLÒGIQUES

- creença en la superioritat de la civilització europea i sovint en la superioritat racial dels blancs (primeres teories racistes). R. Kipling anomenà "la feixuga tasca de l'home blanc". "Darwinisme social", interpretació errònia de les teories de Darwin.

- vocació civilitzadora i evangelitzadora d'Europa (Itàlia record nostàlgic Imperi romà; Espanya, "el segle d'or"...). També cal destacar la tasca missionera, tant de l'Església catòlica com la protestant.
-

TIPUS DE COLÒNIES

Segons l'administració colonial:

COLÒNIES (pròpiament dites) - explotació

Territoris conquerits i dominants per les potències industrials sobre les quals la metròpoli exercia un control absolut

PROTECTORATS - explotació

Territoris que se'ls respecta el govern autòcton, però controlat per la metròpoli. Es donen en el cas de territoris difícils de conquerir o amb un govern indígena fort. (Egipte, Marroc)

DOMINI - poblament

Territoris amb població indígena escassa. En aquest cas s'hi estableixen emigrants europeus de forma permanent que s'apropiaran del territori. Amb el temps disposaren d'un govern autònom propi i acabaren independitzant-se de les metròpolis. (Canadà, Austràlia Nova Zelanda, Sudàfrica)

(Metròpoli: Nom que rep l'Estat colonitzador respecte a les seves colònies)

Segons l'explotació econòmica:

- **COLÒNIES DE POBLAMENT** (són els dominis britànics). Canadà, Austràlia, Nova Zelanda. Població majoritàriament europea (colons); genocidi indígena...
 - **COLÒNIES D'EXPLOTACIÓ.**
-

PRINCIPALS IMPERIS COLONIALS

- L'Imperi britànic.
- L'Imperi francès

Imperialismes menors: Alemanya, Holanda, Itàlia, Bèlgica, Espanya, Portugal, Rússia (Sibèria)

- Imperialismes extraeuropeus: Estats Units (ocupació d'algunes illes d'Oceania, com Hawaii, Samoa,...), Japó.
-

IMPERI ESPANYOL

GUINEA ESPANYOLA, avui Guinea Equatorial.

Colònia del XVIII a 1969.

El 1963 es va convertir en província espanyola

SÀHARA ESPANYOL (actualment, Sàhara Occidental)

1914

PROTECTORAT ESPANYOL

1912-1956. Capital: Tetuan

Fi del protectorat: 1956.

Independència Marroc: 1956

CEUTA i MELILLA

CEUTA i MELILLA són dues ciutats espanyoles des del segle XV.

MELILLA des del segle XV i CEUTA el XVII.

La llei internacional no les considera colònies i la ONU i manté que són províncies espanyoles

Ceuta i Melilla → ports estratègics XV-XVII com que no eren colònies la ONU accepta que Ceuta i Melilla són d'Espanya

CONSEQÜÈNCIES DE L'IMPERIALISME

PER A LA METRÒPOLI

- Subministrament de matèries primeres
- Nous mercats: mundialització econòmica
- Grans beneficis empresarials
- Augment dels impostos per sufragar les despeses colonials
- Augment del prestigi internacional
- Exaltació nacionalista: expansió del mite de la superioritat de la raça blanca
- Rivalitat entre les potències colonials (Una de les causes de la primera guerra mundial)

PER A LA COLÒNIA

- Espoliació dels recursos naturals
- Dependència comercial
- Construcció d'infraestructures (ports, ferrocarrils..)
- Difusió d'avanços mèdics: reducció de la mortalitat
- Pèrdua de poder polític
- Destrucció de les estructures socials indígenes
- Aculturació: adopció de la llengua, la religió i la cultura de la metròpoli